ДОІ 10.31909/26168774.2019-(43)-6
УДК 908

Тетяна ЄРИЧ[*]

ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ БОЛГАРСЬКИХ СЕЛ ІЗМАЇЛЬЩИНИ ПІД РУМУНСЬКОЮ ВЛАДОЮ (на матеріалах Ізмаїльського повіту 1918-1940 рр.)

Розглядаються питання економічного розвитку болгарських населених пунктів на території Ізмаїльського повіту часів румунської адміністрації (1918-1940 рр.), аналізуються особливості господарських уподобань, проблеми земле забезпечення, соціального розшарування. Досліджуються статистичні відомості щодо кількісних показників болгарської етнічної групи в селах Ізмаїльщини в 30-ті роки ХХ ст.

***Ключові слова**: болгарське населення, Південна Бессарабія, Ізмаїльський повіт, румунська адміністрація, реформи, господарство.*

Постановка проблеми. Суспільно-політичні перетворення, зумовлені здобуттям нашою державою незалежності, сприяли певним змінам у становище представників різних етнічних груп, що мешкають на її території. Бажання з'ясувати історію свого етносу, знайти відповіді на «тяжкі» питання вимагають від дослідників знову й знову повертатися до начебто досліджених проблем.

Ізмаїльський район є складовою частиною Південної Бессарабії, Українського Подунав'я або Буджаку – однієї з частин історичної області Бессарабія. Саме південна частина цього регіону знаходиться в межах кордонів України. За своїм етнічним складом Південна Бессарабія є поліетнічним регіоном. Географічне розташування краю обумовлює його характеристику як прикордонного регіону держави, що, водночас, зумовлює необхідність ретельного дослідження історії національних спільнот Буджаку, адже їх стабільне співіснування має бути головним завданням етнічної політики будь-якої держави. Без дослідження історії становлення та розвитку болгарських поселень в краї загальна картина історико-культурних процесів в Українському Подунав'ї виглядає досить обмеженою. Саме тому дослідницька зацікавленість повинна бути орієнтована на вивчення процесу формування болгарських спільнот в південній частині Українського Подунав'я, їх розвитку в складі різних держав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія розвитку болгарських поселень на території Південної Бессарабії є предметом чисельних наукових досліджень. В той же час, в радянській та українській історіографії, майже відсутні комплексні праці з історії болгарських сіл Ізмаїльщини часів перебування краю під владою Румунською держави. Серед сучасних істориків, які намагаються знайти відповіді на питання взаємовідносин між болгарськими колоністами та румунською адміністрацією, слід назвати: І. Думиника та М.Червенкова[1], Ю. Грищенко[2], В.Кушніра[3], І. Чебана[4], О.Шабашова[5], М.Дихана[6], Н.

[*] *Єрич Т. – кандидат історичних наук, викладач кафедри української і всесвітньої історії та культури, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, e-mail: erich_tatyana@mail.ru*

[1] И. Думиника, Н. Червенков (2014). *Первая Мировая война в судьбе бессарабских болгар* // Русин. Кишинёв. Вып. 3. 304 с.

[2] Ю. Ф. Грищенко (2014). *Етапи та особливості процесу формування болгарської етнічної меншини України* // Український історичний збірник. Вип. 17. С. 14-20.

[3] В.Г. Кушнір (1998). *Народознавство Одещини*. Навчальний посібник. Одеса: Гермес. 148 с.

[4] И.Н. Чебан (2008*). Краткая история Бессарабии и бессарабських болгар. Пустия Сихитика, Онглос, Онгыл, Буджак и с 1813 г.* Южноукраинск. 240 с.

[5] А. Шабашов (1999). *Ойконимия болгарських населённых пунктов Юга Украины* // Българска Бесарабия. Болград. Вип. 5. Ч.1. 90 с.

[6] М.Д. Дихан (2004). *Българските национални райони в Украйна през 20-30-те години*: Краткъ исторически очерк . Одесса: Маяк. 180 с.

Червенкова[7], М. Руссєва[8] та інших.

В роботі В.Кушніра «Народознавство Одещини»[9] розглядаються різноманітні етнографічні аспекти болгарських поселенців Українського Подунав'я, їх самобутність, матеріальна та духовна культура. Автор надає важливі відомості щодо особливостей ведення господарства, системи землекористування, специфіки городництва, виноградарства, громадських та родинних стосунків, календарної обрядовості мешканців болгарських сіл Південної Бессарабії.

Місцевий краєзнавець І. Чебан[10] в своєму дослідженні розглядає минуле та сьогодення болгарських етнічних спільнот краю, докладно зупиняючись й на тому періоді, коли регіон перебував під владою Румунії. Не зважаючи на значущий фактичний матеріал, наведений у книзі, не можна не відмітити, що дослідженню притаманний занадто суб'єктивний та однобокий погляд на вказані процеси.

Стаття О.Шабашова[11] надає цінну інформацію з етимологічних досліджень назв болгарських сіл Ізмаїльського району. Цікаво, що автор вказує на присутність в назвах болгарських сел Ізмаїльщини західнослівенського, чийшийського, чумленсько-твардицького та фракійського діалектів болгарської мови.

Відомості про особливості становища болгарських сіл Ізмаїльського повыту часів румунської влади в 1918-1940 рр. можна знайти в нарисі М. Дихана «Българските национални райони в Украйна през 20-30-те години»[12] Автор стисло зупиняється на політичних та соціально-економічних процесах в Південній Бессарабії під час зазначеного періоду, характеризує їх вплив на болгарське населення.

В дослідженні М. Руссєва «Шикирлик-Суворово: два века в истории (1815-2015)»[13] послідовно розглядаються події, в центрі яких знаходяться болгари, що осіли на берегах озера Катлабух. До висвітлення історичних процесів в Суворово та інших болгарських селах Ізмаїльщини залучені численні архівні матеріали, а також свідчення очевидців, що допомагає більш точно визначити основні тенденції формування та розвитку болгарських громад району.

В цілому, не зважаючи на доволі значний пласт історичних досліджень з питань історії болгарських поселень в Південній Бессарабії, деякі аспекти потребують додаткової уваги.

Метою статті є аналіз соціально-економічних та політичних процесів в болгарських поселеннях Ізмаїльського повіту в першій половині XX ст., коли цей регіон знаходився під юрисдикцією Румунської держави.

Наукові завдання статті полягають в необхідності стислого історіографічного аналізу питання; визначенні економічних аспектів життя болгарських колоністів, ступеню їх сільськогосподарського, ремісницького та промислового розвитку; з'ясуванні рівня впливу румунської адміністративної системи на розвиток болгарських сіл регіону.

Виклад основного матеріалу. Болгарська етнічна група на землях Бессарабії з'явилася на межі другої половини XVIII – середини XIX ст., коли значна частина населення Східної Болгарії почала покидати рідні землі заради уникнення репресій з боку османської влади. Подібна ситуація була зумовлена участю болгарських військових

---

[7] Н. Н. Червенков (1995). *Изучение истории болгар Молдовы и Украины* // Страницы истории и этнографии болгар Молдовы и Украины. Кишинев : Штиинца.

[8] Н.Д. Руссев (2017). *Шикирлик-Суворово: два века в истории (1815 - 2015).* По документам и рассказам участников событий. Одесса: Издательство Черноморье, 2017. 560 с.

[9] В.Г. Кушнір (1998). *Народознавство Одещини*. Навчальний посібник. Одеса: Гермес. С. 45-52.

[10] И.Н. Чебан (2008*). Краткая история Бессарабии и бессарабських болгар. Пустия Сихитика, Онглос, Онгыл, Буджак и с 1813 г.* Южноукраинск. С. 175-180.

[11] А. Шабашов (1999). *Ойконимия болгарських населённых пунктов Юга Украины* // Българска Бесарабия. Болград. Вип. 5. Ч.1. С. 69-75.

[12] М.Д. Дихан (2004). *Българските национални райони в Украйна през 20-30-те години:* Краткъ исторически очерк . Одесса: Маяк.

[13] Н.Д. Руссев (2017). *Шикирлик-Суворово: два века в истории (1815 - 2015).* По документам и рассказам участников событий. Одесса: Издательство Черноморье. 560 с.

формувань в російсько-турецьких війнах на боці царської армії[14]. В період з 1856 по 1878 болгарські колонії, разом з іншими населеними пунктами Бессарабії опинилися під юрисдикцією Румунського королівства. В 1878 р. Південна Бессарабія разом з болгарськими поселеннями знову опинилася в складі Російської імперії. Більшість болгарських населених пунктів опинилися в складі Ізмаїльського повіту, де в адміністративному плані зберігалося самоврядування, запроваджене румунським урядом ще в 1874 р.[15].

В населених пунктах, які отримали назви «комуни» кожні 4 роки обирались комунальні ради з 9-17 осіб. На чолі ради був примар (пізніше староста), який разом з членами ради займався питаннями внутрішнього облаштування поселення[16]. Вказана система управління, що зберегла норми румунського законодавства, діяла до 1917 року. Черговий перехід Бессарабії до складу Румунії стався в складний період соціально-політичних змін, які були викликані революційними подіями 1917 року та падінням царизму в Росії.

Щодо болгарських сіл сучасного Ізмаїльського району, їх нараховувалося 6 й були вони засновані болгарськими переселенцями в XIX ст.: Багате, Каланчак, Кам'янка, Кирнички, Лощинівка, Суворове. Зазначені поселення є унікальними зразками обрядово-побутових традицій бессарабських болгар регіону[17]. Зробимо невеличкий історичний екскурс. Село Багате було засновано в 1806 р. на березі озера Катлабух та спершу носило назву Долукіой. Основну масу населення в ньому становили колоністи з поселень Каоліново та Дряново Варненської області[18]. На відміну від Багатого, засновниками села Каланчак були українці. Точна дата його заснування невідома (відомості про поселення зустрічаються з 1825 р.); в 1830-х рр. тут оселяються болгари з села Дермендере Сливенського округу. В історії бессарабського краю досить часто траплялися ситуації, коли болгарські колоністи засновували свої села на місцях колишніх татарських поселень. Наприклад, село Суворово було засновано в 1815 р. на території ногайської стоянки Шикирлі-Китай, а Кам'янка з'явилася на місці колишнього татарського поселення Ташбунар (обидва села носили ці назви до 1945 р). Засновниками Кам'янки були переселенці з міста Преслав та села Каяджиктимар Шуменського округу. Дата створення села – 1811 р.[19] Через 10 років, згідно з рішенням місцевих властей, в Південній Бессарабії з'являється село Кайраклія – сучасна Лощинівка[20]. На межі 1828-1830-х років переселенці з міст Слівен та Ямбол заснували поселення Финтина-Дзінілор (сучасні Кирнички) [21].

Повертаючись до подій 1917 року зазначимо, що на початку грудня в Кишиневі було скликано новий орган державної влади, що отримав назву «Сфатул Церій». Одним з найважливіших рішень Сфатул Церій було проголошення Молдовської Демократичної Республіки, до складу якої увійшли й південно-бессарабські землі. Однак складна зовнішньополітична та внутрішня ситуації не дозволила довго утримуватися новій владі, й вже на початку січня 1918 р. бессарабські землі поступово включаються до складу

---

[14] В. В. Дроздов (2013). *Болгарська колонізація південної Бессарабії наприкінці 18 – у першій третині 19 ст.* // Краєзнавство. № 1. С. 27.

[15] Я.С.Гросул, И.Г. Будак (1972). *Очерки истории народного хазяйства Бессарабии (1861-1905*). Кишинёв: Карта молдовэняскэ. С.230.

[16] Л. Маркова (1960). *Сельская община у болгар в XIX в. Землепользование у болгар и гагаузов Бесарабии в XIX в.* // Славянский этнографический сборник. Москва. С. 105.

[17] И.Н. Чебан (2008*). Краткая история Бессарабии и бессарабських болгар. Пустия Сихитика, Онглос, Онгыл, Буджак и с 1813 г.* Южноукраинск. С. 175.

[18] А. Шабашов (1999). *Ойконимия болгарських населённых пунктов Юга Украины* // Българска Бесарабия. Болград. Вип. 5. Ч.1. С. 70.

[19] Н.Д. Руссев (2017). *Шикирлик-Суворово: два века в истории (1815 - 2015).* По документам и рассказам участников событий. Одесса: Издательство Черноморье. С.16.

[20] *Історія міст і сіл Української РСР. Одеська область* (1969) / під. ред. Чередніченко О.І. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР. С. 374.

[21] *Сёла и посёлки Измаильского района* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://our-travels.info/ost/Goroda/Ukraine/Odessa/Izmail-ns.php

Румунського королівства[22]. Проголошення офіційного включення бессарабських земель до складу Румунії відбулося вже 27 березня[23].

Не вдаючись в подробиці встановлення румунської влади в регіоні, зосередимо свою увагу на питанні, як же сприйняли мешканці болгарських поселень прихід нової влади. Треба зазначити, що бессарабські болгари опинилися в складній ситуації. Під час Першої світової війни бессарабські болгари підтримували уряд своєї нової батьківщини – Російської імперії. Хоча, як відомо, їх історична батьківщина брала участь у війні на боці Троїстого союзу. Тому, коли постало питання подальшої долі болгарських поселенців у Бессарабії, болгарський уряд фактично самоусунувся від вирішення цього питання[24].

Сільське населення краю, як правило, було далеким від політики, однак певна частина болгарського населення з недовірою прийняли румунську владу, яка була змушена зіштовхнутися зі спротивом на місцевому рівні. Комунальні ради відкрито закликали селян не вносити орендної плати за землю, яка була отримана до приходу румунської влади. За словами представників румунської адміністрації в Шикирлі-Китаї (Суворово) навесні 1919 року сільське керівництво не бажало налагоджувати «добру роботу» і діяло з «явними недобрими намірами». Однак значна частина болгарського населення Шикирлі-Китаю поступово починає співпрацювати з новою владою[25].

Одним з проявів невдоволення новою румунською адміністрацією став переселенський рух бессарабських болгар. Частина болгарських поселенців Ізмаїльщини з Финтина-Дзинілору, Ташбунар, Шикирлі-Китаю, Каланчаку розпочали переселення до дунайських, молдовських, румунських міст. Інша частина бессарабських болгар емігрувала до Радянської Росії або Болгарії[26].

Причини невдоволення румунською владою з боку болгарського населення Південної Бессарабії полягали в площині мови та господарських і громадських відмінностях[27]. Спробуємо пояснити нашу точку зору.

З приходом на бессарабські землі румунський уряд проводив класичну колоніальну політику, що була спрямована на зміцнення адміністративної влади на місцях та поступову інтеграцію регіону до складу держави. На державному рівні було прийнято закон про адміністративну уніфікацію, який поширював законодавство королівства на територію південно-бессарабського регіону. На ділі це означало принципову зміну системи управління в регіоні шляхом ліквідації самоврядування громад. Старост, з відома румунських адміністративних органів, змінили примарі, на чолі повіту були префекти, які призначалися Міністерством внутрішніх справ.

Ліквідація громад була неоднозначно сприйнята болгарським населення. В порівнянні з іншими категоріями місцевих селян, бессарабські болгари були достатньо заможними – вони мали великі земельні ділянки, добре налагоджену систему господарювання тощо[28]. Усі сторони життєдіяльності болгарських колоністів перебували під повним підпорядкуванням громади. Досить тісні взаємозв’язки між людьми, що зазнали значних труднощів, допомагали під час вирішення існуючих проблем. Протягом десятиліть болгари проживали великими сім'ями, які включали, як правило, мінімум три покоління. Це сприяло тому, що в сільській місцевості почали формуватися так звані

---

[22] Н. Н. Червенков (1995). *Изучение истории болгар Молдовы и Украины* // Страницы истории и этнографии болгар Молдовы и Украины. Кишинев : Штиинца. С. 44-45.

[23] П. М. Слипцов (2004). *Исторический очерк о Бессарабии* // Измаильские ведомости. № 42.

[24] Г. Г. Литаврин (1987). *Краткая история Болгарии. С древнейших времен до наших дней* . М. : Наука. С. 312.

[25] Н.Д. Руссев (2017). *Шикирлик-Суворово: два века в истории (1815 - 2015).* По документам и рассказам участников событий. Одесса: Издательство Черноморье. С.82.

[26] *Болгари в Україні* (2003). // Енциклопедія історії України у 10 т. / редкол. В.А. Смолій; інститут історії України НАН України. К.: Наукова думка. Т.1. С. 64.

[27] А. К. Тичина (1995). *Українське Придунав'я: історія, етнокультурний розвиток*. Ізмаїл. С. 24.

[28] Л.А. Демиденко (1965). *Громадський побут болгар Одещини* // Народна творчість і етнографія. Вип. 2. С. 69.

сімейні клани. Землю болгари обробляли спільно, але в той же час молодь могла розраховувати на свою своя частку земельних угідь та іншого родинного майна. До общинного землеволодіння болгарських поселенців відносилися не лише орні землі, а й пасовища, сінокісні ділянки і очеретяні зарості. Існують твердження дослідників про те, що сінокоси і вигони за своїм господарським значенням спочатку грали основну роль в землекористуванні болгар. Громада розпоряджалася також й іншими земельними угіддями: лісовими ділянками, плавнями, рибними водоймами[29].

Аграрна реформа 1918-1924 рр., дія якої була розповсюджена й на південні регіони Бессарабії, не змогла навести лад у землеволодінні, а лише посилила соціальну нерівність. Надані землі швидко переходили до розпорядження заможних селян, а офіційні власники ставали батраками на цих землях[30]. Наслідком обезземелення селянства стала висока смертність серед місцевого населення. Відомо, що в 20-30 роки показник смертності в Бессарабії (23, 6%) перевищував цей рівень в Румунії (20, 1%).

Разом з тим, не зважаючи на цілеспрямовану румунізацію бессарабського населення, в перші роки своєї влади в регіоні, румунське керівництво не наважувалося прямо ігнорувати права етнічних меншин. Так, у 1919/1920 навчальному році з 1787 державних початкових шкіл у 65 викладання проводилося болгарською мовою[31].

Не зважаючи на утиски з боку румунської влади, болгарське населення регіону намагалося відстоювати свої права. В серпні 1921 р. в Болграді відбувся конгрес, який зібрав майже 80 делегатів від болгарських сіл Південної Бессарабії. В конгресі взяли участь й представники сіл Ізмаїльщини. Учасники конгресу заявили про необхідність створення шкіл з болгарською мовою навчання від початкових училищ до гімназій. На конгресі розглядалося питання щодо поповнення вчительських кадрів регіону за рахунок спеціалістів з Болгарії. Для захисту інтересів бессарабських болгар конгрес обрав комітет, до складу якого увійшли представники чотирьох південних повітів[32].

Умови життя з новою владою задовольняли не всіх мешканців регіону. Це призвело до чергової хвилі еміграції населення – цього разу до Бразилії. В 1922-1930 роках край полишило понад 300 тис. осіб, серед яких було чимало болгар. Міністерство праці Румунії повідомляло, що з Бессарабії (головним чином до Бразилії) в 1924 р. емігрувало 1 450 осіб, в 1925 р. – вже 12 241. За іншими даним, в період з 1925 по 1926 рр. переселенцями стали майже 30 тис. бессарабців. Загалом, переселення з Бессарабії за кордон продовжувалося до початку Другої Світової війни[33].

Наприкінці 1930 р. у Румунії було проведено перепис населення. Його результати, що були опублікованими в 1938-1939 рр., є важливим джерелом офіційної статистики щодо чисельності населення в болгарських селах Ізмаїльщини[34]. Наведемо деякі з опублікованих даних.

В селі Дермендере проживало 190 осіб, православного віросповідання. За національною ознакою це були болгари – 153 особи, а також росіяни (21) та румуни (16). При цьому, болгарську мову рідною вважали 166 осіб, румунську – лише 4. В селі мешкало 105 чоловіків і 85 жінок. Господарств було лише 34, тобто на кожен двір в

---

[29] Там само. С. 65.

[30] И Ф. Грек, Н. Червенков (1993). *Българите от Украйна и Молдова: минало и настояне*. София: Христо Ботев. С. 149.

[31] *Болгари в Україні* (2003) // Енциклопедія історії України у 10 т. / редкол. В.А. Смолій; інститут історії України НАН України. К.: Наукова думка, Т.1. С. 68.

[32] В. Березовська (2015). *Розвиток Бессарабії за часів румунського панування: освітньо-конфесійний аспект (1918-1940 рр.)* // Часопис української історії. Вип. 32. С. 33.

[33] М.Д. Дихан (2004). *Българските национални райони в Украйна през 20-30-те години*: Краткъ исторически очерк. Одесса: Маяк. С. 83.

[34] И Ф. Грек, Н. Червенков (1993). *Българите от Украйна и Молдова: минало и настояне*. София: Христо Ботев. С. 150.

середньому виходило по 5-6 осіб. На 161 мешканця села старше 7 років приходилося 73 грамотних особи (45%), з яких 71 особа мала початкову освіту, 2 – середню.[35]

В селі Шикирлі-Китай проживало 4 267 осіб (2 130 чоловіків і 2 137 жінок). Більшість населення села ідентифікували себе як болгари (95%). Разом з ними в селі проживало 78 румун (1, 83%), 33 особи циган (0, 77%), 27 росіян (0, 63%), 6 гагаузів, 5 греків, 3 євреї, 3 албанців. Щодо мовних визначень, то з числа болгар лише 4 084 осіб назвали болгарську рідною мовою. Румунську назвали рідною 109 осіб (2, 55%), російську – 45 (1, 05%). В питаннях про віросповідання більша частина населення Шикирлі-Китаю належала до православних християн. Лише 9 мешканців села були баптистами, 3 – іудеями, 1 особа – старообрядець[36]. За віковими ознаками село було доволі молодим: з понад 4 тис. осіб лише 171 була старше 65 років (4%). В селі було зафіксовано абсолютну більшість писемного населення: майже 96% мали початкову освіту. Серед решти мешканців (а це 30 чоловіків і 18 жінок) 40 мали середню; 3 – професійну, 5 – вищу освіту. Перепис, також, зафіксував у поселенні 688 будівель при 693 господарях[37].

Стан мешканців болгарських сіл особливо погіршився в період світової економічної кризи, що почалася в 1929 році. У селі Ташбунар все більше земель опинялися у великих землевласників. У деяких родинах голод починався вже восени. Напередодні Другої світової війни частина населення Ташбунару не мала ні власного господарства (корів, коней), ні землі. У пошуках кращої долі багато з бессарабських болгар залишав рідні землі та емігрували до Америки.

В 1930-1931 роках жителі 38 сіл, в тому числі представники болгарських поселень Финтина-Дзинілор, Кайраклія, Долукіой, Шикирлі-Китай та Ташбунар, розгорнули в регіоні справжній рух за повернення їм общинної власності. Мова йшла про плавні Подунав'я площею 30, 8 тис. га., які ще в 1819 р. були подаровані колоністам російським імператором. Саме на доходи від них був відкритий та утримувався Болградський ліцей, який в 1918 р. став державним, а доходи від плавнів з того часу надходили до повіту. Навесні 1930 року в болгарських селах відбулися збори, на яких було вирішено обрати делегацію для вирішення зазначеної проблеми. Надавши документи про права болгар на плавні, делегати домоглися в Бухаресті згоди розслідувати справу. В грудні було створено «Асоціацію общин колоністів Ізмаїльського та Кагульського повітів», вимоги якої підтримали деякі парламентарії-бессарабці.

22 березня 1931 р. на зборах було оголошено про те, що проект щодо повернення плавнів готовий. А вже 1 квітня цього ж року парламент країни проголосував за повернення общинної власності – плавнів від села Долукіой до міста Рені знову перейшли у власність болгарських общин[38].

Роки після кризи були відносно благополучними та спокійними для бессарабських болгар. Сільське господарство отримало підтримку з боку держави, з'явилися можливості на кредити та покращення технічного оснащення галузі. Однак не зважаючи на ці тимчасові позитивні аспекти, загальна тенденція до збіднiння господарств болгарських поселенців залишилася до початку Другої світової війни[39].

За деякий час до початку Другої Світової війни, внаслідок пакту «Молотова-Ріббентропа», в червні 1940 р. військa радянські війська входять на територію Бессарабії й на її південних землях було утворено Аккерманську область Української РСР.

---

[35] *Історія міст і сіл Української РСР. Одеська область* (1969) / під. Ред.. Чередніченко О.І. К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР. С. 385.

[36] Н.Д. Руссев (2017). *Шикирлик-Суворово: два века в истории (1815 - 2015)*. По документам и рассказам участников событий. Одесса: Издательство Черноморье. С. 90.

[37] *Історія міст і сіл Української РСР. Одеська область* … С. 384.

[38] Н.Д. Руссев (2017). *Шикирлик-Суворово: два века в истории (1815 - 2015)*. По документам и рассказам участников событий. Одесса: Издательство Черноморье. С. 91-92.

[39] М.Д. Дихан (2004). *Българските национални райони в Украйна през 20-30-те години*: Краткъ исторически очерк. Одесса: Маяк. С. 85.

Висновки. Опинившись наприкінці XVIII – на початку XIX ст. на землях Південної Бессарабії, болгарські переселенці, окрім землі та місць поселень, отримали тут другу батьківщину. Разом з іншими етнічними групами регіону, болгарське населення будувало своє життя, часто змінюючи (в силу історичних обставин) державну приналежність населених пунктів. На початку XX ст. після тривалого перебування в складі Російської імперії, бессарабські землі, разом з існуючими тут болгарськими поселеннями, опинилися під владою Румунської держави. Період з 1918 по 1940 роки характеризувався для болгарських поселень нестабільним економічним розвитком, пов'язаним як із об'єктивними, так і з суб'єктивними обставинами**.** Загалом, місцеве населення першій половині XX століття було досить замкнутим за етнічними, мовними та конфесійними ознаками. Болгари залишилися вірними власним господарським та побутовим традиціям. Мала кількість інородців, що мешкала в болгарських селах, не могла вчинити значного впливу на домінуючий болгарський масив.

Література:

Березовська В. (2015). Розвиток Бессарабії за часів румунського панування: освітньо-конфесійний аспект (1918-1940 рр.) // Часопис української історії. Вип. 32.

Болгари в Україні (2003). // Енциклопедія історії України у 10 т. / редкол. В.А. Смолій; інститут історії України НАН України. К.: Наукова думка. Т.1.

Грищенко Ю. Ф. (2014). Етапи та особливості процесу формування болгарської етнічної меншини України // Український історичний збірник. Вип. 17.

Гросул Я.С., Будак И.Г. (1972). Очерки истории народного хазяйства Бессарабии (1861-1905). Кишинёв: Карта молдовэняскэ.

Демиденко Л.А. (1965). Громадський побут болгар Одещини // Народна творчість і етнографія. Вип. 2.

Дихан М.Д. (2004). Българските национални райони в Украйна през 20-30-те години: Краткъ исторически очерк . Одесса: Маяк. 180 с.

Дроздов В. В. (2013). Болгарська колонізація південної Бессарабії наприкінці 18 – у першій третині 19 ст. // Краєзнавство. № 1.

Думиника И., Червенков Н. (2014). Первая Мировая война в судьбе бессарабских болгар // Русин. Кишинёв. Вып. 3. 304 с.

Історія міст і сіл Української РСР. Одеська область (1969) / під. ред. Чередніченко О.І. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР.

Кушнір В.Г. (1998). Народознавство Одещини. Навчальний посібник. Одеса: Гермес. 148 с.

Литаврин Г. Г. (1987). Краткая история Болгарии. С древнейших времен до наших дней . М. : Наука.

Маркова Л. (1960). Сельская община у болгар в XIX в. Землепользование у болгар и гагаузов Бесарабии в XIX в. // Славянский этнографический сборник. Москва.

Руссев Н.Д. (2017). Шикирлик-Суворово: два века в истории (1815 - 2015). По документам и рассказам участников событий. Одесса: Издательство Черноморье, 2017. 560 с.

Сёла и посёлки Измаильского района [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://our-travels.info/ost/Goroda/Ukraine/Odessa/Izmail-ns.php

Слипцов П. М. (2004). Исторический очерк о Бессарабии // Измаильские ведомости. № 42.

Тичина А. К. (1995). Українське Придунав'я: історія, етнокультурний розвиток. Ізмаїл.

Чебан И.Н. (2008). Краткая история Бессарабии и бессарабських болгар. Пустия Сихитика, Онглос, Онгыл, Буджак и с 1813 г. Южноукраинск. 240 с.

Червенков Н. Н. (1995). Изучение истории болгар Молдовы и Украины // Страницы истории и этнографии болгар Молдовы и Украины. Кишинев : Штиинца.

Шабашов А. (1999). Ойконимия болгарських населённых пунктов Юга Украины // Българска Бесарабия. Болград. Вип. 5. Ч.1. 90 с.

References:

Berezovska V. (2015). *Rozvitok bessarabiyi za chasiv rumunskogo panuvannya: osvitno-konfesIyniy aspekt (1918-1940 rr.)* // Chasopis ukrayinskoyi istoriyi. Vip. 32.

Bolgari v Ukrayini (2003). // Entsiklopediya istoriyi Ukrayini u 10 t. / redkol. V.A. SmolIy; Institut Istoriyi Ukrayini NAN Ukrayini. K.: Naukova dumka. T.1.

Grischenko Yu. F. (2014). *Etapi ta osoblivostI protsesu formuvannya bolgarskoYi etnIchnoYi menshini UkraYini* // UkraYinskiy Istorichniy zbIrnik. Vip. 17.

Grosul Ya.S., Budak I.G. (1972). *Ocherki istorii narodnogo hazyaystva Bessarabii (1861-1905).* KishinYov: Karta moldovenyaske.

Demidenko L.A. (1965). *Gromadskiy pobut bolgar Odeschini* // Narodna tvorchIst I etnografIya. Vip. 2.

Dihan M.D. (2004). *B'lgarskite natsionalni rayoni v Ukrayna prez 20-30-te godini: Kratk' istoricheski ocherk* . Odessa: Mayak. 180 s.

Drozdov V. V. (2013). *Bolgarska kolonIzatsIya pIvdennoYi BessarabIYi naprikIntsI 18 – u pershIy tretinI 19 st.* // KraEznavstvo. # 1.

Duminika I., Chervenkov N. (2014). *Pervaya Mirovaya voyna v sudbe bessarabskih bolgar* // Rusin. KishinYov. Vyip. 3. 304 s.

IstorIya mIst I sIl UkraYinskoYi RSR. Odeska oblast (1969) / pId. red. CherednIchenko O.I. – K.: Golovna redaktsIya URE AN URSR.

KushnIr V.G. (1998). *Narodoznavstvo Odeschini. Navchalniy posIbnik.* Odesa: Germes. 148 s.

Litavrin G. G. (1987). *Kratkaya istoriya Bolgarii. S drevneyshih vremen do nashih dney* . M. : Nauka.

Markova L. (1960). *Selskaya obschina u bolgar v HIH v. Zemlepolzovanie u bolgar i gagauzov Besarabii v HIH v.* // Slavyanskiy etnograficheskiy sbornik. Moskva.

Russev N.D. (2017). *Shikirlik-Suvorovo: dva veka v istorii (1815 – 2015). Po dokumentam i rasskazam uchastnikov sobyitiy.* Odessa: Izdatelstvo Chernomore, 2017. 560 s.

Syola i posyolki Izmailskogo rayona [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: http://our-travels.info/ost/Goroda/Ukraine/Odessa/Izmail-ns.php

Sliptsov P. M. (2004). *Istoricheskiy ocherk o Bessarabii* // Izmailskie vedomosti. # 42.

Tichina A. K. (1995). *Ukrayinske Pridunav'ya: Istoriya, etnokulturniy rozvitok.* IzmaYil.

Cheban I.N. (2008). *Kratkaya istoriya Bessarabii i bessarabskih bolgar.* Pustiya Sihitika, Onglos, Ongyil, Budzhak i s 1813 g. Yuzhnoukrainsk. 240 s.

Chervenkov N. N. (1995). *Izuchenie istorii bolgar Moldovyi i Ukrainyi* // Stranitsyi istorii i etnografii bolgar Moldovyi i Ukrainyi. Kishinev : Shtiintsa.

Shabashov A. (1999). *Oykonimiya bolgarskih naselyonnyih punktov Yuga Ukrainyi* // B'lgarska Besarabiya. Bolgrad. Vip. 5. Ch.1. 90 s.

Yerich T. Economic Situation of Bulgarian Salt of Ismamiles Under the Authority under the Romanian Authority (on Materials of Izmail County 1918-1940).

Issues of the economic development of Bulgarian settlements in the territory of the Izmail county during the Romanian administration (1918-1940) are analyzed, peculiarities of economic preferences, problems of land provision, social stratification are analyzed. The statistical data on the quantitative indicators of the Bulgarian ethnic group in the villages of Izmailskii in the 30s of the twentieth century are researched.

Key words: *Bulgarian population, Southern Bessarabia, Izmail county, Romanian administration, reforms, economy.*